

Udenrigsministeriet

Svar på spørgsmål om Danmarks støtte til demokratiseringsprocessen i Bhutan

1. Hvorfor støtter Danmark et lille land som Bhutan?

Bhutan er blandt de fattigste lande i verden. Samtidig har Bhutan udvist en vilje til at bekæmpe fattigdom og foretage gradvise tiltag i retning af god regeringsførelse og demokratisering. Formålet med den danske bilaterale bistand til Bhutan er - i overensstemmelse med landestrategien (2003-2007) - fattigdomsbekæmpelse gennem fremme af en bæredygtig økonomisk udvikling og styrkelse af den demokratiske proces i Bhutan. Danidas støtte har indtil nu været centreret om 4 områder: sundhed, byudvikling, miljø og god regeringsførelse. Indsatsområderne er udvalgt på baggrund af de udviklingsplaner Bhutan har opstillet i landets 9. femårsplan fra juni 2002, der har fået status af Bhutans Fattigdomsbekæmpelsesplan (Poverty Reduction Strategy). Der er således tale om et højt grad af ejerskab til Danidas støtte.

Forventningerne til stigningen i de indenlandske indtægter over de næste 10 år som følge af nye vandkraftsværker peger frem mod, at Bhutan gradvist vil blive i stand til at dække en større del af udviklingsinvesteringerne.

2. Er Bhutan et eksempel på at dansk udviklingspolitik virker?

Ja, det er et klart eksempel på et land, hvor den danske bistand har haft en positiv effekt.

Ifølge Bhutans rapport om 2015 Målene fra 2005 er indekset for menneskelig udvikling (HDI) steget fra 0.427 til 0.583 i 2003. Det kan konkret ses på nogle af 2015 Målene, hvor den danske bistand (uddannelses og sundhedssektorprogrammerne) har en direkte indvirkning. På uddannelsesområdet er adgangen til primær skoleuddannelse således steget fra 72% i 2000 til 84% i 2004. På sundhedsområdet er børnedødeligheden per 1000 fødte faldet kraftigt fra 123 i 1990 til 84 i 2000. Derudover er den gennemsnitlige levealder steget markant fra 54 år i 1990 til 63 i 2003, hvilket er en god indikator for de omfattende forbedringer i sundhedssystemet og i adgangen til sociale services. De danske sektorprogrammer på disse områder har således været medvirkende til at støtte den bhutanesiske regerings målsætning om fuld adgang til primær uddannelse samt forbedring i adgangen til sundhedsydelser.

Støtten til god regeringsførelse og demokratisering kan ligeledes karakteriseres som positiv. Bhutan gennemgår i disse år en omfattende politisk og administrativ reformproces, der bl.a. omfatter udarbejdelse af landets første forfatning samt decentralisering. Forfatningen gennemgår i øjeblikket en omfattende offentlig høring. Efter dens vedtagelse i 2008 vil der samtidig blive afholdt flerpartivalg for første gang i Bhutans historie. Det danske program for god regeringsførelse sigter på at støtte denne reformproces, inklusiv gennemførelsen af Bhutans strategi fra november 2005 til fremme af god regeringsførelse gennem en mere effektiv og ansvarlig administration.

3. Hvor stor er Danmarks andel i at Bhutan demokratiseres?

Udgangspunktet for støtten til demokratiseringsprocessen i Bhutan er, at Danmark støtter landets egne planer og strategier. Processen begyndte for alvor i 1998, da Bhutans konge overgav sin status som regeringsleder til fordel for en premierminister, der vælges af parlamentet. I marts 2005 offentliggjorde Kongen det første udkast til forfatningen. Danmark har på linje med andre donorer kommenteret på forfatningsudkastet.

Danmark har således indirekte støttet den gradvise reformproces. Støtten til god regeringsførelse og demokratisering omfatter følgende områder: støtte til decentralisering og styrkelse af den offentlige forvaltning; støtte til retsvæsenet og lovgivning; støtte til medier samt støtte til revision og skatteopkrævning. Under støtten til lovgivning har Danmark for nylig godkendt et nyt projekt, der skal forberede Bhutans parlament til et flerpartisystem i 2008. Støtten omfatter dels teknisk støtte og træning til sekretariatet for at imødekomme de nye krav, et flerpartisystem stiller. Som den eneste større donor på området har Danmark været en vigtig og aktiv medspiller for Bhutan i denne proces.

4. Er der andre eksempler på, at Danmark har været involveret i et u-land, som har samme positive, demokratiske effekt? Hvis ja, hvordan kan de så være, at udviklingsministeren ikke bruger eksemplet som et bevis på, at dansk udviklingspolitik virker?

God regeringsførelse, der blandt flere andre ting omfatter respekt for menneskerettighederne, demokrati, retsstatsprincipper, kompetent offentlig forvaltning og korruptionsbekæmpelse er forudsætningen for en bæredygtig udvikling i udviklingslandene.

God regeringsførelse, demokratisering og menneskerettigheder prioriteres derfor både som tværgående hensyn og konkret indsatsområde i den danske udviklingsbistand, og støttes af Danmark i alle dets 15 programsamarbejdslande (Bangladesh, Benin, Bhutan, Bolivia, Burkina Faso, Egypten, Ghana, Kenya, Mozambique, Nepal, Nicaragua, Tanzania, Uganda, Vietnam og Zambia).

Udviklingen af menneskerettigheds- og demokratiseringssituationen går generelt i positiv retning – om end i varierende tempo – i disse lande. Fordi Danmark kun er én af mange donorer, og fordi udviklingen af et demokrati er afhængig af mange andre faktorer end udviklingsbistand, er det imidlertid svært at sige, hvor meget af den generelt positive udvikling, der skyldes den danske udviklingsbistand, og hvor meget der skyldes andre faktorer. Men Danmark bidrager til en positiv udvikling. Helt afgørende er imidlertid landenes egen vilje til at udvikle demokratiet.

5. Hvad er perspektiverne i, at Danmark er involveret i et demokratisk land midt i Himalaya?

Da Danmark i 1989 valgte Bhutan som programsamarbejdsland skete det ud fra en positiv vurdering af landets bestræbelser på at bekæmpe fattigdom gennem reformer. Bhutan har siden vist, at det har levet op til sine egne visioner og strategier for fattigdomsbekæmpelse og

demokratisering gennem en gradvis proces. Derfor stemmer bistanden til Bhutan fint overens med de overordnede danske målsætninger om at bekæmpe fattigdom og fremme god regeringsførelse og demokratisering.

6. Udfordringer i Bhutan: arbejdsløshed og etniske nepaleseres rettigheder

Uddannelse og arbejde: et stigende antal unge forlader skolen uden at kunne fortsætte med en højere uddannelse eller finde job i den offentlige/private sektor. Problemet drøftes meget i regeringen og på den seneste Nationalforsamling, men det er ikke indtrykket, at det har medført mange aktiviteter. Besværlig og langsommelig registrering af nye virksomheder samt ringe beskyttelse af privatansatte sætter yderligere en bremse på privatsektorvæksten og de unges interesse i ansættelse i sektoren. Udviklingen i den private sektor ligger især på turisme – hvor der er en naturlig begrænsning for vækstmulighederne og i el-sektoren, der primært giver vækst uden jobskabelse. En anden større vækstsektor er vej- og byggeindustrien, hvor der beskæftiges mere en 100.000 gæstearbejdere. Sidstnævnte burde være et nærliggende område for jobskabelse, men ikke mange unge bhutanesere ønsker at gå ind i den sektor. Udfordringen er derfor at gøre den attraktiv med certificering af faguddannelser og bedre lønninger. Ungdomsproblemerne forstærkes yderligere af den store mangel på fritidsfaciliteter og fritidstilbud til unge efter skole/arbejde.

Menneskerettigheder: der er fortsat store grupper af bhutanesere i den sydlige del af landet, der har svært ved at skaffe ID kort samt sikkerhedsgodkendelser, hvilket kræves for at få udstedt pas, komme i gymnasiet eller fortsætte med en højere uddannelse. Det drejer sig muligvis ikke om en hel etnisk gruppe, men om den del af gruppen, der på en eller anden måde har relationer til de 70 – 100.000 flygtninge i lejrene i Nepal, hvilket må udgøre en endog meget stor del af de ca. 175.000 lhotshampas i Bhutan.